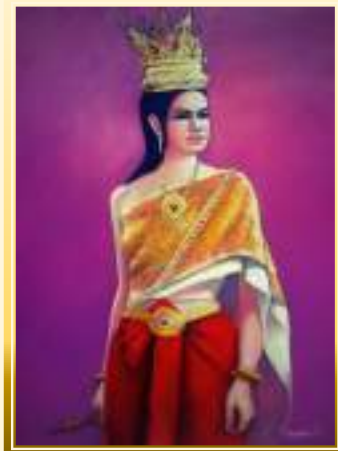

❁ ภาพวาดบุคคลสำคัญ
สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุริช อนุกุล
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาพวาดบุคคลสำคัญสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๒๘๓-๐๑๙-๙

เรียบเรียง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุริช อนุกุล

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๔

จำนวน ๕๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำหรือลอกเลียนแบบโดยไม่ได้รับอนุญาต

จัดพิมพ์โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
๓๒๑ ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐
โทร ๐ ๓๖๔๑ ๓๐๙๖

พิมพ์ที่ บริษัท นัชชาวัฒน์ จำกัด
๔๒/๑๙ ม.๕ ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี ๑๒๑๓๐
โทร ๐๘๐ ๙๔๖๔๔๙๙

ภาพวาดโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุริช อนุกุล

คำนำ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชกษัตริย์องค์ที่ ๒๗ แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงมีบทบาทในการพัฒนา กรุงศรีอยุธยาและเมืองลพบุรีให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระปรีชาหลายด้าน ด้านการรบทรงยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ และหัวเมืองพม่าอีกหลายเมือง เช่น ลีเรียม ย่างกุ้ง แปร ตองอู หงสาวดี เป็นต้น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆอย่างแพร่หลาย เช่น จีน เวียดนาม ญี่ปุ่น อิหร่าน โปรตุเกส อังกฤษฮอลันดา ฝรั่งเศส มีชาวต่างชาติเข้ามาในพระราชอาณาจักรเป็นจำนวนมาก โปรดให้แต่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักฝรั่งเศส ในรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงรับเอาวิทยาการสมัยใหม่เข้ามา เช่น เรื่องดาราศาสตร์ เทคนิคการก่อสร้าง การสร้างน้ำพุ การสร้างบ่อนปรการ การวางระบบท่อประปาภายในพระราชวัง ช่วงปลายรัชกาลพระองค์ทรงพระประชวร มีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นจวบจนสวรรคต บุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์และมีบทบาทสำคัญในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้แก่ พระเพทราชา ออกหลวงสรศักดิ์ กรมหลวงโยธาเทพ ออกญาโกษาปาน เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ท้าพอกีบม้า เป็นต้น

หนังสือ ภาพวาดบุคคลสำคัญ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เล่มนี้ผู้เขียนได้รวบรวมประวัติและภาพวาดจากเอกสารหลักฐานที่พิมพ์เผยแพร่ เช่นภาพวาดของชาวฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ เป็นต้น แต่มีข้อจำกัดคือ ข้อมูลภาพบางภาพจะมีเฉพาะบุคคลสำคัญเป็นบางท่าน เช่นภาพออกญาโกษาปานและราชทูตสยามที่เดินทางไปฝรั่งเศส ภาพกรมหลวงโยธาเทพ ภาพเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ภาพสมเด็จพระนารายณ์ฯ ในจินตนาการของชาวฝรั่งเศส และภาพล่าสุดที่เพิ่งค้นพบคือภาพของพระเพทราชา ผู้เขียนได้นำข้อมูลภาพเหล่านี้มาวาดใหม่ให้เกิดความสวยงามสมจริงมากขึ้น บุคคลสำคัญบางท่านที่ไม่ปรากฏหลักฐาน ผู้เขียนอนุมานจากหลักฐานที่มีเช่น งานประติมากรรมภาพเหมือนบุคคลที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการ เป็นต้น หนังสือเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อถ่ายทอดความงามด้านจิตรกรรมและเพื่อให้ผู้อ่านมีจินตนาการเห็นภาพใบหน้าบุคคลสำคัญในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในอดีตเมื่อสามร้อยกว่าปีที่แล้วยังไม่มียกถ่ายรูปที่สามารถบันทึกภาพบุคคลเหล่านั้นได้

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีหน้าที่ในการอนุรักษ์เผยแพร่งานด้านศิลปะและวัฒนธรรม จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ ภาพวาดบุคคลสำคัญ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อให้เยาวชน บุคคลทั่วไปหันมาสนใจงานด้านประวัติศาสตร์มากขึ้น หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านมีจินตนาการเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ดียิ่งขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุริช อนุกุล
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
เหตุการณ์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	๑
ลำดับเหตุการณ์การปฏิวัติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.....	๓
ประวัติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.....	๖
ประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทนต์ กรมหลวงโยธาเทพ.....	๑๖
ประวัติสมเด็จพระเพทราชา.....	๑๙
ประวัติสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ หรือพระเจ้าเสือ.....	๒๒
ประวัติเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน).....	๒๖
ประวัติเจ้าพระยาวิชาเยนทร์.....	๓๐
ประวัติท้าวทองกีบม้า.....	๓๓

เหตุการณ์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระมหากษัตริย์ลำดับที่ ๕ ของพระราชวงศ์ปราสาททอง และเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๒๗ ของอาณาจักรอยุธยา ทรงมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญมากมาย ทั้งด้านการทูต การทหาร ทรงสร้างความรู้เรื่อง และความยิ่งใหญ่ให้แก่กรุงศรีอยุธยา โดยทรงยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ และหัวเมืองพม่าอีกหลายเมือง เช่น เมืองลิเรียม อย่างกึ่ง แปร ดองอู หงสาวดี เป็นต้น

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่เลื่อมใสพระเกียรติยศในพระราชาบายทางคบค้าสมาคมกับชาวต่างประเทศ รักษาเอกราชของชาติให้พ้นจากการเบียดเบียนของชาวต่างชาติ และรับผลประโยชน์ทั้งทางวิชาการ และเศรษฐกิจที่ชนต่างชาตินำเข้ามา นอกจากนี้ยังได้ทรงอุปถัมภ์บำรุงกวี และงานด้านวรรณคดีอันเป็นศิลปะที่รุ่งเรืองที่สุดในยุคนั้น ขณะที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จเสด็จถวัลราชสมบัติ ณ ราชอาณาจักรศรีอยุธยา ปัญหากิจการบ้านเมืองในรัชสมัยของพระองค์เป็นไปในทางเกี่ยวข้องกับชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ด้วยในขณะนั้น มีชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขาย และอยู่ในราชอาณาจักรไทยมากกว่าที่เคยเป็นมาในกาลก่อน ที่สำคัญมากคือ ชาวยุโรป ซึ่งเป็นชาติใหญ่มีกำลังทรัพย์ กำลังอาวุธ และผู้คน ตลอดจน มีความเจริญรุ่งเรืองทางวิชาการต่างๆ เหนือกว่าชาวเอเชียมาก และชาวยุโรปเหล่านี้กำลังอยู่ในสมัยขยายการค้า ศาสนาคริสต์ และอำนาจทางการเมืองของพวกตน มาสู่ดินแดนตะวันออก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชรุ่งเรืองมาก มีการติดต่อทั้งด้านการค้าและการทูตกับประเทศต่างๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น อิหร่าน อังกฤษ และฮอลันดา ขณะเดียวกันยังโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งทูตนำโดย เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับราชสำนักฝรั่งเศส ในรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

ในรัชสมัยของพระองค์นั้น ชาวฮอลันดาได้กีดกันการเดินเรือค้าขายของไทย ครั้งหนึ่งถึงกับส่งเรือรบมาปิดปากแม่น้ำเจ้าพระยา ชูจะระดมยิงไทย จนไทยต้องพอนผันยอมทำสัญญายกประโยชน์การค้าให้ตามที่ต้องการ อันเป็นที่มาของการสร้างเมืองลพบุรีไว้เป็นเมืองหลวงสำรอง อยู่เหนือขึ้นไปจากกรุงศรีอยุธยา และเตรียมสร้างป้อมปราการไว้คอยต่อต้านข้าศึก เป็นเหตุให้บาทหลวงฝรั่งเศสที่มีความรู้ทางการช่าง และต้องการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ได้เข้ามาอาสาสมัครรับใช้ราชการจัดการเหล่านี้ ข้าราชการฝรั่งที่ทำการการมีความดีความชอบในการปรับปรุงขยายการค้าของไทยขณะนั้นคือ เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ซึ่งกำลังมีข้อขัดข้องใจกับบริษัทการค้าของอังกฤษที่เคยคบหา

สมาคมกันมาก่อน เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จึงดำเนินการเป็นคนกลาง สนับสนุนทางไมตรีระหว่าง สมเด็จพระนารายณ์ฯ กับทางราชการฝรั่งเศส ซึ่งเป็นรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่ง ฝรั่งเศส ฝ่ายสมเด็จพระนารายณ์ฯ กำลังมีพระทัยระแวงเกรงฮอลันดาจะมาแย่ง และได้ทรง ทราบถึงพระเดชาานุภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ในยุโรปมาแล้ว จึงเต็มพระทัยเจริญทางพระ ราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ไว้ เพื่อให้ฮอลันดาเกรงขาม ด้วยเหตุนี้ในรัชกาลสมเด็จพระ นารายณ์ฯ จึงได้มีการส่งทูตไปสู่พระราชสำนักฝรั่งเศส และต้อนรับคณะทูตฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการ ใหญ่ถึงสองคราว แต่การคบหาสมาคมกับชาติมหาอำนาจคือฝรั่งเศสในยุคนั้นก็มีใช้ว่าจะ ปลอดภัย ด้วยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ มีพระราโชบายที่จะให้สมเด็จพระนารายณ์ฯ และประชาชน ชาวไทยรับนับถือคริสต์ศาสนา ซึ่งบาทหลวงฝรั่งเศสนำมาเผยแพร่ โดยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรง ส่งพระราชสาสน์มาทูลเชิญสมเด็จพระนารายณ์ฯ เข้ารับ นับถือคริสต์ศาสนาพร้อมทั้งเตรียม บาทหลวงมาไว้คอยถวายศีลด้วย แต่สมเด็จพระนารายณ์ฯ ได้ทรงใช้พระปรีชาญาณตอบปฏิเสธ อย่างทะนุถนอมไมตรี "ทรงขอบพระทัยพระเจ้าหลุยส์ที่มีพระทัยรักใคร่พระองค์ยิ่งแสดงพระ บารวนาจะให้ร่วมศาสนาด้วย แต่เนื่องด้วยพระองค์ยังไม่เกิดศรัทธาในพระทัย ซึ่งก็อาจเป็น เพราะพระเป็นเจ้าประสงค์ที่จะให้นับถือศาสนาคนละแบบคนละวิธี เช่นเดียวกับที่ทรงสร้างมนุษย์ ให้ผิดแผกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ หรือทรงสร้างสัตว์ให้มีหลายชนิดหลายประเภทก็ได้ หากพระเป็นเจ้า มี พระประสงค์จะให้พระองค์ท่านเข้ารับนับถือศาสนาตามแบบตามลัทธิที่พระเจ้าหลุยส์ทรงนับ ถือแล้ว พระองค์ก็คงเกิดศรัทธาขึ้นในพระทัย และเมื่อนั้นแหละ พระองค์ท่านก็ไม่รังเกียจที่จะทำ พิธีรับศีลร่วมศาสนาเดียวกัน" นอกจากนี้พระองค์ยังทรงรับเอาวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ เช่น กล้องดูดาว และยุทธโศปกรณ์บางประการ รวมทั้งยังมีการรับเทคโนโลยีการสร้างน้ำพุ จากชาว ยุโรป และวางระบบท่อประปาภายในพระราชวังอีกด้วย สมเด็จพระนารายณ์ฯ เสด็จสวรรคตเมื่อ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ ณ พระที่นั่งสุทธาสูรย์ พระนารายณ์ราชินีเวศน์ จังหวัดลพบุรี รวมครองราชสมบัติเป็นเวลา ๓๒ ปี มีพระชนมายุ ๕๖ พรรษา (ประวัติบุคคลสำคัญในสมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช. ๒๕๖๔. ออนไลน์)

เหตุการณ์ในปลายรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองเป็นอย่างมากหลังจากการส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศส เพื่อคานอำนาจกับประเทศอังกฤษและฮอลันดา เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ ราชทูตฝรั่งเศสเดินทางกลับพร้อมทั้งคณะราชทูตไทย นำโดยโกษาปาน หรือออกพระวิสุทธิสุนทรเดินทางไปเป็นทูตเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส และเดินทางกลับมาถึงกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. ๒๒๓๐ เมื่อมาถึงได้ถูกผลักดันให้เข้าร่วมกลุ่มของพระเพทราชาซึ่งประกอบด้วยขุนนางที่ไม่พอใจในเจ้าพระยาวิชาเยนทร์และทหารฝรั่งเศสที่มีอำนาจในกรุงศรีอยุธยาและลพบุรี การยึดอำนาจจึงเกิดขึ้นในเวลาต่อมาส่งผลให้ เกิดการปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๒๓๑ เป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของราชอาณาจักรอยุธยา เหตุการณ์การช่วงชิงทำเรือการค้า การเคลื่อนขบวนลงด้วยการยึดอำนาจ จบจบนำไปสู่การสวรรคตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชพอลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดังนี้

๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๒๒๘ คณะราชทูตไทยที่ไปฝรั่งเศสกลับถึงกรุงศรีอยุธยา คณะราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ เดินทางเข้ามาด้วย โดยมี เดอ โซมองต์ เป็นราชทูต

พ.ศ. ๒๒๒๘ เจ้าหน้าที่บริษัทการค้าอินเดียตะวันตกของอังกฤษที่เมืองสุรัต ส่งพ่อค้าเข้ามากรุงศรีอยุธยา คือ โรเบิร์ต ฮาบิน แดเนียล กิปोट โทมัส เยล

๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ คณะราชทูตฝรั่งเศสเข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์ฯ จุดประสงค์ของคณะราชทูตชุดนี้คือ การโน้มน้าวให้สมเด็จพระนารายณ์ฯ เซ้รีต นัถือศาสนาคริสต์

๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ สมเด็จพระนารายณ์ทรงมอบให้ฟอลคอน เป็นผู้แทนพระองค์มีอำนาจเต็มแห่งพระเจ้าอยู่หัว ทำสัญญากับเอกอัครราชทูตอิสลามญู เซอร์วาเลีย เดอ โซมองต์ ตามสัญญาฉบับนี้ฝรั่งเศสได้สิทธิในการเผยแพร่คริสต์ศาสนา และทำการส่งสอนศิลปวิทยาการแก่ราษฎรไทยได้ เมื่อคณะราชทูตจะเดินทางกลับ สมเด็จพระนารายณ์ทรงขอยืมเรือโท ฟอรั้ง ไว้รับราชการในกองทัพ และทรงขอยืม เดอ ลามาร์ ไว้เพื่อให้บูรณะป้อมปราการที่เมืองบางกอก ลพบุรี พิษณุโลก มะริด และสงขลา

๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ เกิดจันทรุปราคา สมเด็จพระนารายณ์ทรงทอดพระเนตรด้วยกล้องดูดาวกับคณะบาทหลวง

๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ คณะราชทูตฝรั่งเศสเข้าเฝ้ากราบถวายบังคมลา สมเด็จพระนารายณ์ฯ โปรดเกล้าฯ ให้คณะราชทูตไทยไปเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ด้วย คณะราชทูตไทยประกอบด้วย ออกพระวิสุทธิสุนทร ราชทูต ออกหลวงกลยาไมตรี อุปทูตออกขุนศรีวิศาลวาจาตรีทูต

๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ เรื่องของคณะราชทูตไทย และราชทูตฝรั่งเศส ออกจากสันดอนแม่น้ำเจ้าพระยา คณะทูตชุดนี้ถึงฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๒๙ พ.ศ. ๒๒๒๘ สมเด็จพระนารายณ์ ทรงมีพระราชปวงษา เรื่องแขกเมืองเข้ามามาก กับพระมหากษัตริย์มหาวัดปากน้ำประสบ

สิงหาคม-กันยายน พ.ศ. ๒๒๒๙ เกิดกบฏมักกะสันที่กรุงศรีอยุธยา ฝอลคอนเป็นหัวหน้าดำเนินการปราบปรามได้สำเร็จ

พ.ศ. ๒๒๒๙ ระหว่างเกิดกบฏมักกะสัน สมเด็จพระนารายณ์โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าฟ้ากรมหลวงโยธาเทพ เสด็จกลับไปประทับที่กรุงศรีอยุธยา

๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๓๐ เจ้าเมืองมัทราสส่งเรือรบเคอร์ตาดาเข้ามาที่อ่าวเมืองมะริด

มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๓๐ กัปตัน เวลเดน เชิญพระราชโองการของพระเจ้าเจมส์ที่สองมายังชาวอังกฤษที่รับราชการในไทยให้เดินทางกลับ และให้บริษัทอินเดียตะวันออกของไทยให้ชำระค่าเสียหาย กัปตันเวลเดนมีอำนาจในการตัดสินใจพิจารณายึดเมืองมะริด

สิงหาคม พ.ศ. ๒๒๓๐ เกิดการสู้รบระหว่างทหารอังกฤษกับทหารไทย ที่เมืองมะริด จอร์จ วัตต์ หนีไปเมืองมัทราส เบอร์นาบี ถูกฆ่าตาย ทหารอังกฤษถูกจับเป็นเชลย ๓๐๐ คน

๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๒๓๐ สมเด็จพระนารายณ์ทรงประกาศสงครามกับบริษัทการค้าของอังกฤษ บริษัทของอังกฤษส่งบัญชีค่าเสียหายให้ไทยชำระ เป็นเงิน ๕ แสนรูปี

๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๒๓๐ เรือรบอังกฤษชื่อ เฟิร์ลล์ จากเมืองมัทราส เดินทางมาเพื่อช่วยเหลือชาวอังกฤษที่เมืองมะริด

๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๒๓๐ คณะราชทูตไทยกลับจากฝรั่งเศส เรื่องถึงปากน้ำเจ้าพระยา คณะราชทูตฝรั่งเศสชุดใหม่เดินทางเข้ามาด้วย พร้อมทั้งกองทหารฝรั่งเศส ๖๓๖ คน มีเมอซิเยอร์ เดอ วัร์กูร์ด เป็นผู้บัญชาการเรือ เมอซิเยอร์ เดล์ฟาร์จ เป็นผู้บัญชาการกองทหาร เมอซิเยอร์ เดอ ลา ลูแบร์ เป็นราชทูต

พ.ศ. ๒๒๓๐ ฝอลคอนได้รับพระราชทานที่ดินให้สร้างสามเณราลัย ชื่อ วิทยาลัยคอนสแตนดีเนียน

๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๓๐ ออกญาพระเสด็จ และออกพระศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา เป็นผู้แทนฝ่ายไทยเซ็นสัญญาการค้ากับเซเบอเรต์ ผู้แทนฝรั่งเศส ให้สิทธิในการค้าขาย โดยไม่ต้องเสียภาษี สิทธิในการพิพากษาอรรถคดีเกี่ยวกับคนฝรั่งเศส ฯลฯ สัญญาฉบับนี้ยังไม่ได้ให้สัตยาบันต่อกัน จึงไม่มีผลบังคับ

๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๓๐ สมเด็จพระนารายณ์ฯ โปรดเกล้าฯ ให้คณะทูตฝรั่งเศสเข้าเฝ้ากราบถวายบังคมลา ณ พระราชวังเมืองลพบุรี

๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๓๐ เซเบอเรต์ ออกเดินทางจากเมืองบังกอกไปทางเมืองมะริด

๔ มกราคม พ.ศ. ๒๒๓๑ คณะราชทูตออกเดินทางจากสันดอนแม่น้ำเจ้าพระยา สมเด็จพระนารายณ์ฯ โปรดเกล้าฯ ให้บาทหลวง ดาซาร์ด เป็นราชทูตพิเศษอัญเชิญพระราชสาส์นไปถวายพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ และ สันตปาปาอินนอเซนต์ที่ ๑๑ ณ ราชสำนักวาติกัน

๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๒๓๑ เมอซิเยอร์ เดอ บรูอ็องต์ ออกเดินทางจากบางกอกนำ
กองทหารฝรั่งเศสขึ้นไปรักษาเมืองมะริด

๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๒๓๑ ฟอลคอนให้หลวงพ่อ เดอ แบช ลงไปเมืองบางกอก
เมื่อกลับมาได้นำทหารไทยขึ้นมา ๒ กองร้อย

มีนาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ ฟอลคอน เรียกตัวนายพลเดฟาร์จขึ้นไปพบที่เมืองลพบุรี ชี้แจง
ให้ทราบว่าสมเด็จพระนารายณ์ฯ กำลังทรงพระประชวร และมีกลุ่มบุคคลกำลังจะก่อกบฏ ขอให้
นายพลเดฟาร์จกลับไปบางกอก แล้วนำกองทหารฝรั่งเศสขึ้นไปยังเมืองลพบุรีนายพลเดฟาร์จ
ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์ฯ ในโอกาสเดียวกันนี้ นายพี. จอง ริโซต์ ได้เข้าเฝ้าถวายฎีกาด้วย

๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ นายพลเดฟาร์จ นำกองทหารออกจากเมืองบางกอกจะ
ขึ้นไปเมืองลพบุรี

๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๒๓๑ นายพลเดฟาร์จ นำกองทหารฝรั่งเศสขึ้นมาถึงกรุงศรี
อยุธยา ได้ข่าวลือว่าสมเด็จพระนารายณ์สวรรคต จึงลี้ภัยไม่กล้าขึ้นเมือง
ลพบุรี เขาได้ปรึกษาขอความเห็นจากสังฆราชปัลลิว และเมอซิเยอร์ เวเรต์ ผู้จัดการบริษัท
การค้าฝรั่งเศส ทุกคนให้ความเห็นว่า ควรนำกองทหารฝรั่งเศสกลับบางกอกเสีย

๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๒๓๑ ซิเยอร์ เลอ รัว นำจดหมายของนายพลเดฟาร์จ ถึงฟอล
คอน สอบถามข่าวลือการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระนารายณ์ฯ

๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๒๓๑ ซิเยอร์ เลอ รัว กลับมาแจ้งข่าวว่าสมเด็จพระนารายณ์
ยังทรงอยู่ นายพลเดฟาร์จกลับจากบางกอกและส่งเมอซิเยอร์ดาซิเยอ ขึ้นไปขอโทษฟอลคอน
๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ ฟอลคอนส่งหลวมพ่อเลอรวี และเลอบริงก์ ไปบางกอกให้ยกกองทัพมาลพบุรี

๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ สมเด็จพระนารายณ์ฯ โปรดเกล้าฯ ให้ฟอลคอนเข้าเฝ้า
ด่วน เพราะทรงทราบจากพระปีย์ว่า ออกพระเพทราชาจะก่อกบฏ

๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ ออกพระเพทราชา ยึดพระราชวังเมืองลพบุรี
ปราบปรามศัตรูและเจ้านายคนสำคัญเช่น ฟอลคอน พระปีย์ เจ้าฟ้าอภัยทศ

๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ ออกพระเพทราชาเข้าครอบครองพระบรมมหาราชวัง
ออกคำสั่งให้นายพลเดฟาร์จนำทหารฝรั่งเศสจำนวนหนึ่งขึ้นมาปรึกษาราชการ

๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ ออกพระเพทราชาส่ง ออกญาโกษาธิบดี (ออกพระวิ
สุทธิสุนทร) ลงไปพบนายพลเดฟาร์จ

๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๓๑ นายพลเดฟาร์จขี้แค้นเฝ้าออกพระเพทราชาแต่ไม่ได้นำทหารไปด้วย

๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๓๑ ฟอลคอนถูกนำไปสำเร็จโทษ เวลา ๔ ทุ่ม

๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ หลวงพ่อ เดอ แบช ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์
ใช้ความพยายามครั้งสุดท้ายที่จะให้พระองค์ทรงรับศีลรับบัพ เพื่อเข้ารับ

๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคต

๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๒๓๑ นายพลเดฟาร์จ ลงนามในสัญญาสงบศึก คุมกองทหารฝรั่งเศส
ออกไปนอกพระราชอาณาจักร (ปริดี พิศภูมิวิถิ. ๒๕๖๕. ออนไลน์)

ประวัติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๒๓ ครองราชย์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๑๙๙ ถึง พ.ศ. ๒๒๓๑ นับว่าเป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์สำคัญยิ่งพระองค์หนึ่ง ของประวัติศาสตร์อยุธยา ทรงมีพระราชกรณียกิจที่ ล้ำค่าตลอดรัชกาลของพระองค์ ทั้งด้านการทหาร วรรณคดี และการทูต โดยเฉพาะ การส่งคณะราชทูตไปเชื่อมสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ในรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. ๒๑๗๓ - พ.ศ. ๒๑๙๘) เสด็จพระราชสมภพเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๑๗๔ หรือ พ.ศ. ๒๑๗๕ เมื่อแรกประสูตินั้นพระประยูรญาติเห็นเป็น ๔ กร จึงขนานพระนามว่า “สมเด็จพระนารายณ์” ทรงมีพระราชอนุชาร่วมพระชนกหลายพระองค์ และมีพระชนิษฐภคินีร่วมพระชนนี ๑ พระองค์ ซึ่งต่อมาโปรดให้สถาปนาขึ้นเป็นกรมหลวงโยธาทิพ

องค์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระนามเต็มตามหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับ พระราชหัตถเลขา "สมเด็จพระบรมราชาธิราชอโศกศรีสรรเพชญ บรมมหาจักรพรรดิศร ราชราชาธิราชรามเศวร ธรรมธราชาธิบดี ศรีสุภฤกษ์สังหารจักรวาทิเบนทร์ สุริเยนทราชาธิบดีนิทร หริหรินทรธาดาธิบดี ศรีวิบุลยคุณอนันฐ จิตรจุติริฎนาทิตย ฤทธิพรหมเทพาติเทพดินทร์ ภูมินทรราชาธิราช รัตนากาศมนวงค์องค์เอกาทศสรสุทร วิสุทธยโศดม บรมอาชวาชยาศรัย สมุทัยด โรมนต์ อนนตคุณวิบุลยสุนทรบวรธรรมมิกราชเดโชไชย ไตรโลกนาถดินทร์ วรินทร์ราชาธิราช ชาติพิชิต ทศพลญาณสมันตมหันตวิปฬาราฤทธิวิไชย ไอศวรรยาธิบดีชัตติยวงค์ องค์ปรมาธิบดี ศรีภูวนาธิเบศร โลกเชษฐวิสุทธ มฤฎรัตนโมที ศรีปทุมสุริยวงค์ องค์สรรเพชญ์พุทธางกูร บรมบพิตร" (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช. ๒๕๖๔. ออนไลน์)

หลังจากที่ทรงขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๑๙๙ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรง ประกอบพระราชกรณียกิจเป็นเอนกประการ ทั้งการทำนุบำรุงบ้านเมือง การสร้างและปฏิสังขรณ์ วัดต่างๆ ท้าวราชอาณาจักร โดยในปี พ.ศ. ๒๒๐๘ - ๒๒๐๙ โปรดฯให้สถาปนาเมืองลพบุรีขึ้น เป็นที่ประทับอีกแห่งหนึ่ง เพื่อรักษาความมั่นคงของราชบัลลังก์และเป็นการสร้างที่ประทับเพื่อ พระราชกรณียกิจส่วนพระองค์ ปรากฏหลักฐานในเอกสารหลายฉบับทั้งไทยและต่างประเทศว่า รัชกาลของพระองค์มีความยิ่งใหญ่เหนือรัชกาลอื่นโดยเฉพาะเรื่องการติดต่อกับต่างประเทศอัน เป็นเหตุให้ประวัติศาสตร์อยุธยาในช่วงรัชกาลของพระองค์มีเอกสารมากมายที่มีประโยชน์ยิ่งต่อ การศึกษาประวัติศาสตร์ไทย

เมื่อสมเด็จพระนารายณ์ฯ เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ณ ราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา แล้ว ปัญหากิจการบ้านเมืองในรัชสมัยพระองค์มีทั้งศึกสงครามภายนอกและภายใน และเป็นไปในทางเกี่ยวข้องกับชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ด้วยในขณะนั้นมีชาวต่างชาติเข้ามาค้าขาย และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรอยุธยามากมายหลายเชื้อชาติเช่น มอญ จีน ญี่ปุ่น แคนทอน โปรตุเกส ฝรั่งเศส ที่สำคัญคือ ชาวยุโรปเหล่านี้มาเพื่อขยายการค้า ลัทธิคริสต์ศาสนา และอำนาจทางการเมืองมาสู่ดินแดนตะวันออก อีกทั้งการเมืองภายในราชสำนักก็มีความวุ่นวายมากในปลายรัชสมัยของพระองค์

การศึกสงคราม

การศึกสงครามในช่วงต้นแผ่นดินนั้นมีทั้งสงครามในและนอกพระนคร ทรงยกทัพขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ ส่วนในพระนครก็เกิดกบฏพระไทรภูวนาทิตยวงศ์ขึ้น พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาบันทึกว่าพระไทรภูวนาทิตยวงศ์กับพระองค์ทองคิดการกบฏ ทั้งสองพระองค์เป็นพระอนุชาต่างพระชนนีกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่การกบฏครั้งนี้ไม่สำเร็จ ทั้งสองพระองค์ถูกจับกุมสำเร็จโทษพร้อมพรรคพวกอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เช่น ออกญาพลเทพ ออกญากาลโหม ออกญาพัทลุง ออกพระศรีสุริยปริชา เป็นต้น ทำให้สมเด็จพระนารายณ์ฯ ทรงไม่ไว้วางพระราชหฤทัยในขุนนางเดิมและทรงเพิ่มความสนิทสนมกับขุนนางชาวต่างชาติมากขึ้น

การพระพุทธศาสนา

การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา สิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าทรงเป็นองค์พุทธมามกะและองค์ศาสนูปถัมภกของพระพุทธศาสนาก็คือ พระราชดำรัสตอบแก่ราชทูตฝรั่งเศสเซอ วาลิเยร์ เดอ โชมอง เมื่อราชทูตได้กราบบังคมทูลชักจูงให้พระองค์ทรงเปลี่ยนไปนับถือคริสต์ศาสนา แต่พระองค์มีพระราชดำรัสตอบว่าจะให้ทรงละทิ้งศาสนาที่บรรพบุรุษของพระองค์นับถือมากกว่าสองพันปีได้อย่างไร แต่เมื่อใดที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของทรงปรารถนาให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาแล้วก็จะทรงยินยอมตามนั้น

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง และอาจนับได้ว่าการพระพุทธศาสนาในช่วงรัชกาลของพระองค์ได้เจริญรุ่งเรืองมากด้วย ดังที่สะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมของการสร้างพระอารามมากมายเช่นทรงบูรณะวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองลพบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงเชิญพระพุทธรูปสี่ลึงค์ลงมายังอยุธยา ดังที่ปรากฏในวรรณคดีสำคัญของยุคคือโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

งานด้านวรรณกรรม

ในด้านงานวรรณกรรม ปรากฏว่าวรรณคดีไทยได้รับความนิยมและเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก เพราะสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเป็นกวีด้วยพระองค์หนึ่ง พระราชนิพนธ์สำคัญคือ สมุทรโฆษคำฉันท์ (ตอนต้น) พระราชนิพนธ์โคลงสุภาพ ๓ เรื่องคือโคลงพาลีสอนน้อง โคลงทศรถสอนพระราม โคลงราชสวัสดิ์ คำฉันท์กล่อมช้าง เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่แสดงพระอัจฉริยภาพของการกวีให้เป็นที่ปรากฏชัดและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระมหาราชครูแต่งจินตามณีขึ้นเป็นตำราเรียน บุคคลสำคัญด้านวรรณกรรมในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้แก่ ออกญาพระโหราธิบดี เป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งในแวดวงวรรณกรรมในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชรวมถึงศรีปราชญ์อีกท่านหนึ่ง

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

สำหรับความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ในช่วงรัชสมัยเป็นการเปิดโลกทัศน์ของสยาม ออกสู่ตะวันตกมากขึ้น ทรงติดต่อกับประเทศในภูมิภาคตะวันออกเช่นจีน อังกฤษ เปอร์เซีย ฮอลันดา ญี่ปุ่น ญวน และประเทศในดินแดนตะวันตกนับแต่อินเดีย เปอร์เซียจนถึงประเทศในทวีปยุโรป ในช่วงต้นรัชกาลมีกลุ่มบาทหลวงมิชชันนารีเดินทางเข้ามาเผยแผ่ศาสนาและสืบทอดกิจการของคริสต์ศาสนา ซึ่งพระองค์ก็ทรงอนุเคราะห์ที่ดินให้ปลูกสร้างอาคาร และพระราชทานเสรีภาพในการเผยแผ่ศาสนา การที่สังคมอยุธยามีพ่อค้าและบาทหลวงต่างชาติเดินทางเข้ามามากขึ้น ทำให้บทบาทของชาวต่างชาติมีมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อเสียงของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์หรือคอนสแตนติน ฟอลคอน ซึ่งเข้ารับราชการเป็นลำดับจนถึงตำแหน่งว่าที่สมุหนายกและกำกับดูแลพระคลัง ทั้งยังมีบทบาทในการเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับประเทศฝรั่งเศส

การต้อนรับคณะทูตและพระราชสาส์นจากฝรั่งเศสเป็นไปด้วยความยิ่งใหญ่ถ้อยแถลงและสมพระเกียรติยศพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทำให้การต้อนรับคณะทูตจากฝรั่งเศสซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทรงดูแลเป็นอย่างดี ครั้นเมื่อคณะทูตฝรั่งเศสชุดจะเดินทางกลับ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงทรงแต่งตั้งคณะทูตขึ้นชุดหนึ่งประกอบด้วยออกพระวิสุทธีสุนทร(ปาน) เป็นราชทูต ออกหลวงกลยาราชไมตรีเป็นอุปทูต ออกขุนศรีวิสารวาจาเป็นตรีทูต เดินทางไปเจริญพระราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทั้งหมดออกเดินทางจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ ไปถึงเมืองแบรสต์ (Brest) เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๒๙ เมื่อได้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสาส์นแล้ว ก็ได้เยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ ในประเทศฝรั่งเศส นับได้ว่าภารกิจเจริญพระราชไมตรีครั้งนี้เป็นครั้งที่ยิ่งใหญ่และได้รับการกล่าวขานมากที่สุดเหตุการณ์ปลายสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ

ในปลายรัชกาล สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระประชวร พระเพทราชาและออกหลวงสรศักดิ์ พระโอรสบุญธรรมร่วมกับขุนนางอีกจำนวนหนึ่งยึดอำนาจ ด้วยเกรงว่าอำนาจของ

ชาวต่างชาติจะมีมากขึ้นและเป็นอันตรายต่อราชอาณาจักร เจ้าพระยาวิชาเยนทร์จึงถูกสำเร็จโทษประหารชีวิต (บุปผา ทิพย์สภาพกุล. ๒๕๔๒ : ๑ - ๑๐)

เมื่อทราบประวัติแล้วจากนั้นมาดูภาพวาดสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่มีผู้บันทึกไว้ทั้งเป็นเอกสารและภาพวาด จากบันทึกของนิโกลาส์ แซร์แวสชาวฝรั่งเศสที่เคยเห็นพระพักตร์ของพระองค์ได้บันทึกไว้ว่า

พระองค์ทรงมีพระรูปรพรรณสันต์ พระอัสสาค่อนข้างยกสูง ใบพระพักตร์ยาว พระฉวีวรรณคล้ำ ดวงพระเนตรแจ่มใสและเต็มไปด้วยประกาย แสดงว่าทรงมีพระปรีชาญาณมาก และในพระวรกายเป็นส่วนรวมมีลักษณะท่าทีที่แสดงความเป็นผู้ยิ่งใหญ่และสง่างามมาก กอปรด้วยพระอัธยาศัยอันอ่อนโยนและเมตตาอารี ยากนักที่ผู้ใดได้ประสบพระองค์แล้ว จะเว้นความรู้สึกเคารพนับถืออย่างยิ่งและความรักอย่างสูงเสียได้ (นิโกลาส์ แซร์แวส อ้างจาก บุปผา ทิพย์สภาพกุล. ๒๕๔๒)

พระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยทูตยุโรปมีลักษณะคล้ายคนเปอร์เซียผสมยุโรป
ที่มา. <https://th.wikipedia.org/wiki/>

ภาพวาดสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จากภาพต้นแบบชาวฝรั่งเศส

ภาพสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในจินตนาการชาวฝรั่งเศสคล้ายชาวเปอร์เซีย

ภาพวาดสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จากภาพต้นแบบชาวฝรั่งเศส

ภาพวาดสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจากบันทึกของชาวฝรั่งเศสและต้นแบบจากประติมากรรม
อนุสาวรีย์ออกแบบโดยกรมศิลปากร ประดิษฐานที่วงเวียนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี

จากหลักฐานของชาวฝรั่งเศสกล่าวว่าพระองค์มีพระฉวีวรรณคล้ำ ความเป็นประกาย
ใบพระพักตร์ยาว และมีพระปีศ (ไฝ) บริเวณคางข้างซ้าย พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระ
พระนารายณ์มหาราชที่ออกแบบโดยกรมศิลปากร อ้างอิงจากบันทึกของเซอร์วาเลียร์ เดอ ฟอร์
แบ็ง (Chevalier de Forbin) นายทหารฝรั่งเศสที่เคยเข้าเฝ้า บรรยายว่า "พระเจ้าแผ่นดินไทย
พระองค์นี้ทรงมีพระชนม์มราวห้าสิบพรรษา ชูบพระองค์มาก พระสรีระรูปแบบบาง ไม่ทรงไว้
พระทาลูเก (เครา) ที่เบื้องซ้ายพระหนุ (คาง) มีพระปีศ (ไฝ) เมล็ดใหญ่ ซึ่งมีพระโลมา (ขน)
สองเส้นห้อยลงมายาว"

ภาพต้นแบบจากประติมากรรมอนุสาวรีย์ออกแบบโดยกรมศิลปากร
ประดิษฐานที่วังเวียนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี

ภาพต้นแบบประติมากรรมสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจากอุทยานราชภักดี

ภาพวาดสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จากภาพต้นแบบประติมากรรม

ประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทนต์ กรมหลวงโยธาเทพ

เป็นพระราชธิดาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ประสูติแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าสุริยวงศ์มีพระอัครมเหสีพระองค์ประสูติในปี พ.ศ. ๒๑๙๙ พระองค์เป็นพระราชธิดาที่โปรดปรานของพระราชบิดา สมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทนต์จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าฟ้าต่างกรม เป็นพระองค์แรก ๆ พร้อมกับสมเด็จพระเจ้าฟ้าศรีสุพรรณ กรมหลวงโยธาเทพ พระชนิษฐาของสมเด็จพระนารายณ์ที่ได้รับการจัดตั้งจากเหล่าขุนนางข้าราชการเช่นกัน ซึ่งกรมหลวงโยธาเทพเป็นพระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และเป็นพระชนิษฐาในสมเด็จพระนารายณ์ฯ

สมเด็จพระเจ้าน้อย พระราชอนุชาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงมีน้ำพระทัยและจรรยา มารยาทละมุนละไมเป็นที่นิยมชมชอบของผู้คนในราชสำนักและราษฎรทั่วไป สมเด็จพระนารายณ์ฯ เองก็ทรงรักพระอนุชาองค์นี้ประดุจพระโอรส จึงมีพระราชดำริที่จะสถาปนาให้เป็นองค์รัชทายาท และยกสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงโยธาเทพ พระราชธิดาเพียงพระองค์เดียวของพระองค์ให้เป็นพระชายา จนถึงขั้นมีการเตรียมการจัดงานอภิเษกสมรส อีกทั้งเจ้าฟ้ากรมหลวงโยธาเทพเองก็มีพระปรารถนาอย่างลึกซึ้ง แต่ความหวังก็พังพินาศลงในเวลาต่อมาเนื่องจากเจ้าฟ้าน้อยทรงลอบเป็นชู้กับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ (แจ่ม) พระสนมเอกของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ภายหลังท้าวศรีจุฬาลักษณ์ถูกลงโทษด้วยการโยนให้เลือกินส่วนเจ้าฟ้าน้อยได้รับโทษโบยจนเป็นอัมพาตที่พระชิวหา

พระราชกรณียกิจในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ กรมหลวงโยธาเทพทรงรับผิดชอบกิจการในพระราชวังแทนพระราชมารดาที่เสด็จสวรรคต ทรงดูแลเรื่องต่าง ๆ นางสนมกำนัลชั้นที่ จนชาววังเรียกว่า "เจ้าวัง" เมื่อทรงกรมแล้วได้รับพระเกียรติยศอย่างสูงสุดคือ ได้รับพระราชทานหัวเมืองเอก โท ศรี จัตวา ส่วยสาอากรขนอนตลาดเลกสมในสังกัด มีพระคลังสินค้าเรือกำปั่น และเงินทุนนอกจากนี้ยังได้รับพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์อีกจำนวนมาก

บาทหลวงเดอ ซัวซีร์ระบุว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมีพระราชธิดาพระองค์เดียว ขณะที่เขามาที่สยาม (พ.ศ. ๒๒๒๘) นั้นพระราชธิดาทรงมีพระชนมายุยี่สิบเจ็ดพรรษา พระราชมารดาสวรรคตแล้วและได้รับการยกย่องเสมอสมเด็จพระราชินี ความตอนท้ายนี้ น่าจะหมายถึงว่าทรงได้พระราชทานเกียรติยศเป็นอย่างสูง

ได้รับพระราชทานหัวเมืองเอก โท ศรี จัตวา ส่วยสาอากร ขนอนตลาด เลกสมสังกัดทั้งนายและไพร่ในเมืองนั้น ๆ ทรงมีกองทหารและนายทหารสังกัดขึ้นในพระองค์เป็นส่วนสิทธิ์โดยเอกเทศต่างหากจากองค์พระมหากษัตริย์ เสด็จออกว่าราชการทุกเช้าเย็นกับบรรดามริยาขุนนางผู้ใหญ่ที่เข้ามาเฝ้า

พูดกันว่า บทลงโทษของพระราชธิดาอุกฤษฏ์นัก “หากท่านผู้หญิงคนไหนพูดมากเกินไปก็โปรดให้เอาเข็มเย็บปากเสีย หากผู้ใดพูดน้อยเอาแต่อ้ออึ้งก็โปรดให้ผ่าปากกว้างจนจรดใบหูทีเดียว” เดอร์ ชัวซีย์บอกว่าฟอลคอนยืนยันว่านี่เป็นเรื่องจริง

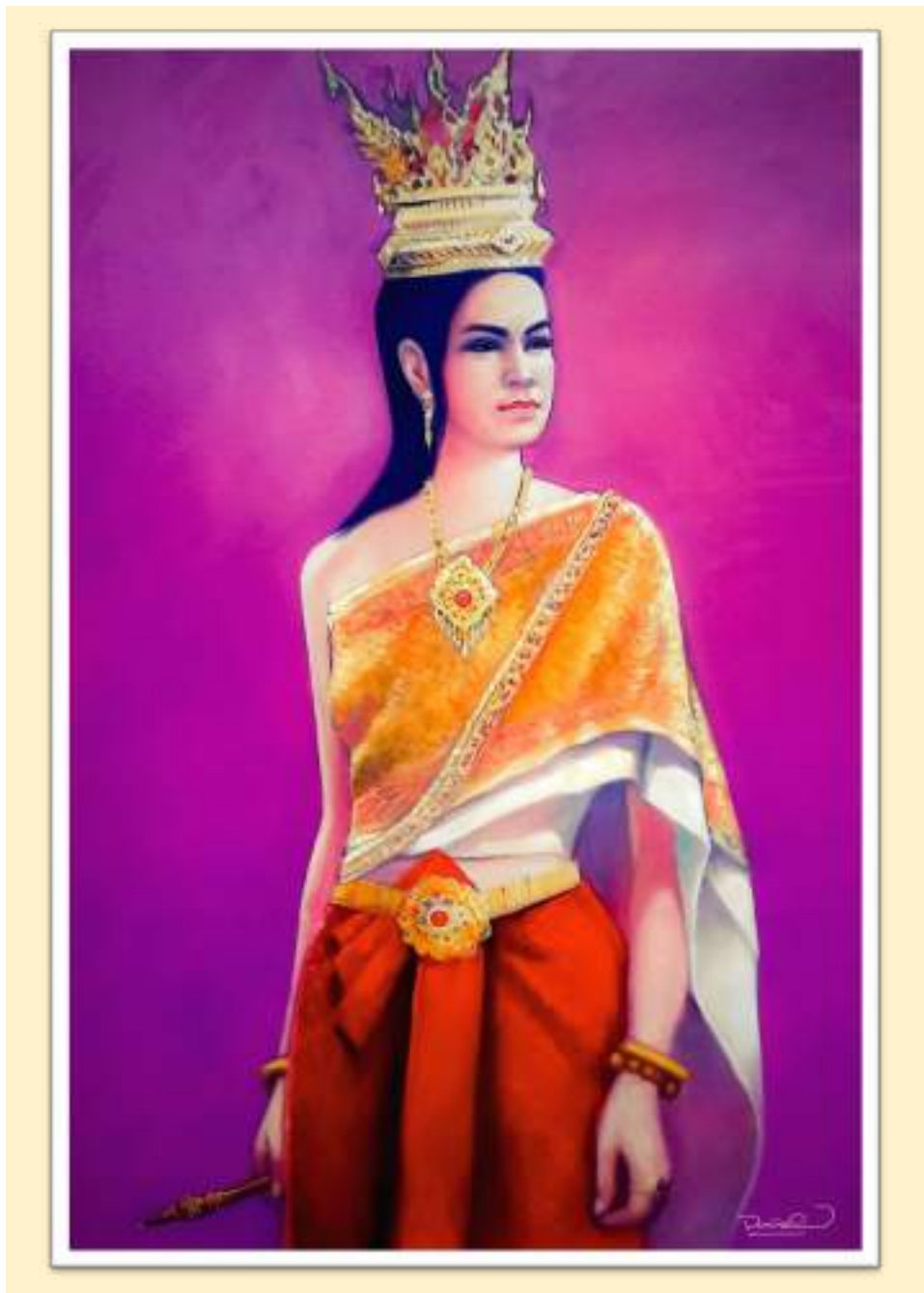
พระราชธิดาไม่โปรดผู้ที่เข้าก้าวก่ายอำนาจ ฟอลคอนระบุนักบาทหลวงเดอ ชัวซีย์ว่า “เขาเคยมีข้อยุ่งยากกับพระนางเธอ คือเมื่อปีที่แล้วมานี้เองเขาได้สั่งเกณฑ์ราษฎรในหัวเมืองที่พระนางเธอได้รับพระราชทานเพื่อยกไปรบกับชาวกำพูชา พระนางเธอทรงพระพิโรธมากและมียอมฟังเหตุผลที่ท่านผู้หญิงฟอลคอนกราบทูลแก้ตัวให้สามี”

ขบวนเสด็จพระราชธิดานั้น บันทึกของเดอร์ ชัวซีย์ วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๒๒๘ ระบุว่า “กองทหารรักษาพระองค์เดินนำหน้า และสั่งให้ทุกคนหลบไปให้พ้นเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินทั้ง ๆ ที่พระนางเธอประทับอยู่ในกุบบนหลังช้างมีวิสูตรบังไว้มิดชิดแล้วก็ตาม บรรดาท้าวนางสาวสรภ่านั่งในเกี้ยวติดตามมาในขบวนด้วย ข้าพเจ้าหมดหวังที่จะได้ยลพระสรีระโฉม แม้แต่บรรดาเสนาบดี ของสมเด็จพระราชบิดาก็ยังไม่มีโอกาสเคยได้เห็นเลย”

บันทึกของราชทูตพิเศษฝรั่งเศสคือ ม.เดอ เซเบเรต์ บันทึกไว้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๒๓๐ ขณะที่อยู่ที่เมืองลพบุรีว่า ตนเองต้องการเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการของมงกุฎราชกุมารีฝรั่งเศสแก่พระราชธิดาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่พระองค์ไม่ได้เสด็จตามขึ้นมาที่เมืองลพบุรีด้วยทรงบาดหมางกับพระราชบิดา กรณีบาดหมางมักเกิดจากเรื่องที่พระราชธิดาทรงพระกรุณาเมตตาต่อบุคคลเล็กเด็กมากเกินไป จนทำให้คนพวกนี้หยิ่งจองหองไปหมด พระราชบิดากำลังประชวรด้วยโรคที่ติดอยู่ที่พระนครศรีอยุธยา ฟอลคอนเล่าให้เขาฟังว่า พระชนกทรงโปรดปรานพระราชธิดาเป็นอย่างมาก ทรงมอบหมายในการว่าราชการฝ่ายในด้วยการตัดสินใจด้วยความ พระนารายณ์มีพระราชอาประสงค์ให้พระราชธิดาทรงมีพระสวามี และได้ยืนยันว่าพระราชธิดาไม่พอพระทัยที่พวกฝรั่งเศสมาตั้งถิ่นฐานในสยาม

เมื่อพระเพทราชาขึ้นครองราชย์ต่อจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระราชธิดาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชตกเป็นพระเหล็ของพระเพทราชา (อุธร์ ภูมธณ. ๒๕๔๗)

ภาพวาดสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทวารดี กรมหลวงโยธาเทพจากจินตนาการภาพต้นแบบของชาวฝรั่งเศส
ผสมเค้าหน้าของสมเด็จพระนารายณ์ฯ และการแต่งกายในสมัยอยุธยา

สมเด็จพระมหาบุรุษ พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ ๒๑ ของอาณาจักรอยุธยาและเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์บ้านพลูหลวง ราชวงศ์สุดท้ายของอาณาจักรอยุธยา ทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๓๑-๒๒๕๖ สมเด็จพระเพทราชาเป็นชาวบ้านพลูหลวง แขวงเมืองสุพรรณบุรี ปัจจุบันคือบ้านพลูหลวงตั้งอยู่ในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรของพระนม และมีพระชนนีชื่อก้าวศรีจุฬาลักษณ์ (แจ่ม) พระสนมเอกในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาได้รับราชการจนมีบรรดาศักดิ์เป็นพระเพทราชา ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมพระศบบาล มีกำลังพลในสังกัดหลายพันในปี พ.ศ. ๒๒๓๑

เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประทับ ณ พระที่นั่งสุทโธสวรรค์ ทรงพระประชวรใกล้สวรรคต ทรงเห็นว่าพระเพทราชาเป็นผู้ใหญ่ จึงมอบหมายให้ว่าราชการแทน ระหว่างนั้นพระเพทราชาลงพระอนุชาทั้งสองพระองค์ของสมเด็จพระนารายณ์ฯ คือเจ้าฟ้าน้อยและเจ้าฟ้าอภัยทศว่ามีรับสั่งให้เข้าเฝ้า เมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จถึงเมืองลพบุรีก็ถูกหลวงสรศักดิ์จับไปสำเร็จโทษที่วัดซาก ส่วนพระปิยพระราชนิพนธ์พระอนุชากรมพลัดตกจากซาลาพระที่นั่งสุทโธสวรรค์แล้วกุมตัวไปสำเร็จโทษ เมื่อสมเด็จพระนารายณ์ฯ สวรรคตแล้ว ได้สั่งให้เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) เข้ามาพบ เมื่อเจ้าพระยาวิชาเยนทร์มาถึงศาลาลูกขุนก็ถูกกุมตัวไปประหารชีวิต เมื่อจัดการบ้านเมืองสงบแล้วจึงเชิญพระบรมศพสมเด็จพระนารายณ์ฯ มาประดิษฐานที่พระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ แล้วรับราชภิเษก ณ พระที่นั่งสรรเพชญปราสาท

เมื่อปราบดาภิเษกนั้นสมเด็จพระเพทราชามีพระชนมายุได้ ๕๑ พรรษา ทรงพนมทูลว่า "สมเด็จพระมหาบุรุษ วิสุทธิเดชอุดม บรมจักรพรรดิศร บรมนาถบพิตร สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว" แล้วทรงตั้งคุณหญิงกันเป็นพระอัครมเหสีฝ่ายขวา ตั้งเจ้าฟ้าทองพระราชธิดาในสมเด็จพระนารายณ์ฯ เป็นพระมเหสีฝ่ายซ้าย ตั้งนางนົมเป็นพระสนมเอก ตั้งหลวงสรศักดิ์เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งหม่อมแก้วบุตรท้าวศรีจุฬาลักษณ์ (แจ่ม) พระชนนีชราของพระองค์เป็นกรมขุนเสนาบดีบริรักษ์ เป็นต้นเมื่อพระองค์ขึ้นครองราชย์แล้ว ก็ได้ขับไล่กำลังทหารฝรั่งเศสออกไปจากกรุงศรีอยุธยา แต่ยังทรงอนุญาตให้บาทหลวง และพ่อค้าชาวฝรั่งเศสอาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยาต่อไปได้ ได้มีการทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศส เรื่องการขนย้ายทหาร และทรัพย์สินของฝรั่งเศสออกจากป้อมที่บางกอก โดยฝ่ายไทยเป็นผู้จัดเรือ กับต้องส่งคืนทรัพย์สิน ที่เป็นของกรุงศรีอยุธยาคืนทั้งหมด สำหรับข้าราชการและราษฎรไทย ที่ยังอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ทางฝรั่งเศสจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับกรุงศรีอยุธยา ผลการปฏิบัติดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับฝรั่งเศส ลื่นสุดลงตั้งแต่นั้นมาสมเด็จพระเพทราชา เสด็จสวรรคต เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๕๖ สิริพระชนมายุได้ ๗๑ พรรษา ครองราชย์ได้ ๑๕ ปี (สมเด็จพระเพทราชา. ๒๕๖๔. ออนไลน์)

ภาพสันนิษฐานของสมเด็จพระเพทราชา (Piteratjaya) พิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๒๓๘ หลังการปฏิวัติแล้ว ๗ ปี
ที่มา: <https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news>

ภาพวาดสมเด็จพระเพทราชา จากภาพต้นแบบชาวฝรั่งเศส

ประวัติสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ หรือพระเจ้าเสือ

สมเด็จพระสุริเยนทราธิบดี เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๒๙ แห่งอาณาจักรอยุธยา และเป็นพระองค์ที่สองแห่งราชวงศ์บ้านพลูหลวง ราชวงศ์สุดท้ายของอาณาจักรอยุธยา ทรงครองราชย์ พ.ศ. ๒๒๕๖ – พ.ศ. ๒๒๕๑ ผู้คนในสมัยพระองค์มักเรียกขานพระองค์ว่า พระเจ้าเสือ เพื่อเปรียบว่า พระองค์มีพระอุปนิสัยโหดร้ายดังเสือ พระองค์ทรงมีพระปรีชาด้านมวยไทย โดยทรงเป็นผู้คิดค้นท่าแม่ไม้มวยไทย ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏชัดเจน และได้มีการถ่ายทอดเป็นตำราให้ชาวไทยรุ่นหลังได้เรียนรู้ฝึกฝนจนถึงปัจจุบัน

พระชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าเสือ นั้น เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กับพระสนมพระองค์หนึ่ง แต่ในเวลาต่อมา สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้พระราชทานพระสนมดังกล่าวให้แก่พระเพทราชา กล่าวคือนางเป็นสนมลับของพระนรทนต์ที่ทรงทำศึกสงครามกับเมืองเชียงใหม่แล้วได้ราชธิดาเจ้าเมืองเชียงใหม่เป็นสนม แต่นางสนมเกิดตั้งครรภ์ พระองค์ได้ละอายพระทัยด้วยเธอเป็นนางลาว พระองค์จึงได้พระราชทานแก่พระเพทราชา พระองค์ทรงต้องรักษาราชบัลลังก์ให้กับพระราชโอรสที่ประสูติแต่พระอัครมเหสีเท่านั้น

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าเสือได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กรับราชการเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาได้ตำแหน่งเป็นหลวงสรศักดิ์ สมัยสมเด็จพระเพทราชา หลวงสรศักดิ์ให้รับสถาปนาเป็นพระมหาอุปราชกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และได้ขึ้นครองราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระเพทราชา พระนามสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ ราชภิเชก พ.ศ. ๒๒๕๖ มีพระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ เจ้าฟ้าเพชร (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ) และเจ้าฟ้าพร (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ) มีพระสมัญญานามว่า “เสือ” ตั้งแต่สมัยที่ยังดำรงตำแหน่งเป็น หลวงสรศักดิ์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมาแล้ว

ทรงมีความเด็ดขาดในการมีรับสั่งให้ผู้ที่ปฏิบัติงานใดต้องสำเร็จผลเป็นอย่างดี หากบกพร่องพระองค์จะมีรับสั่งให้ลงโทษ ไม่เฉพาะข้าราชการบริหารเท่านั้น แม้พระราชโอรสทั้งสองก็เช่นกัน อย่างเช่น ในการเสด็จไปคล้องช้างที่เมืองนครสวรรค์ มีรับสั่งให้เจ้าฟ้าเพชรและเจ้าฟ้าพรตัดถนนข้ามบึงกุวาง โดยถมบึงส่วนหนึ่งให้เสร็จภายในหนึ่งคืน พระราชโอรสดำเนินงานเสร็จตามกำหนด แต่เมื่อเสด็จพระราชดำเนิน ช้างทรงตกหลุม ทรงลงพระราชอาญาเจ้าฟ้าเพชร แต่ภายหลังก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษ "สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพอพระทัยเสวยน้ำจั้นท์ แล้วเสพล้างวาสด้วยดรุณีอดีตสตรีเด็กอายุ ๑๑-๑๒ ปี ถ้าสตรีใดเลือกเดินโคจรไป ให้ขัดเคืองจะลง

พระราชอาชญาถอยยอดดอกตายเป็นที่ ถ้ำสตรีใด ไม่ตื่นเลือกโครนึ่งอยู่ ชอบพระอัชฌาสัย
พระราชทานบำเหน็จรางวัล

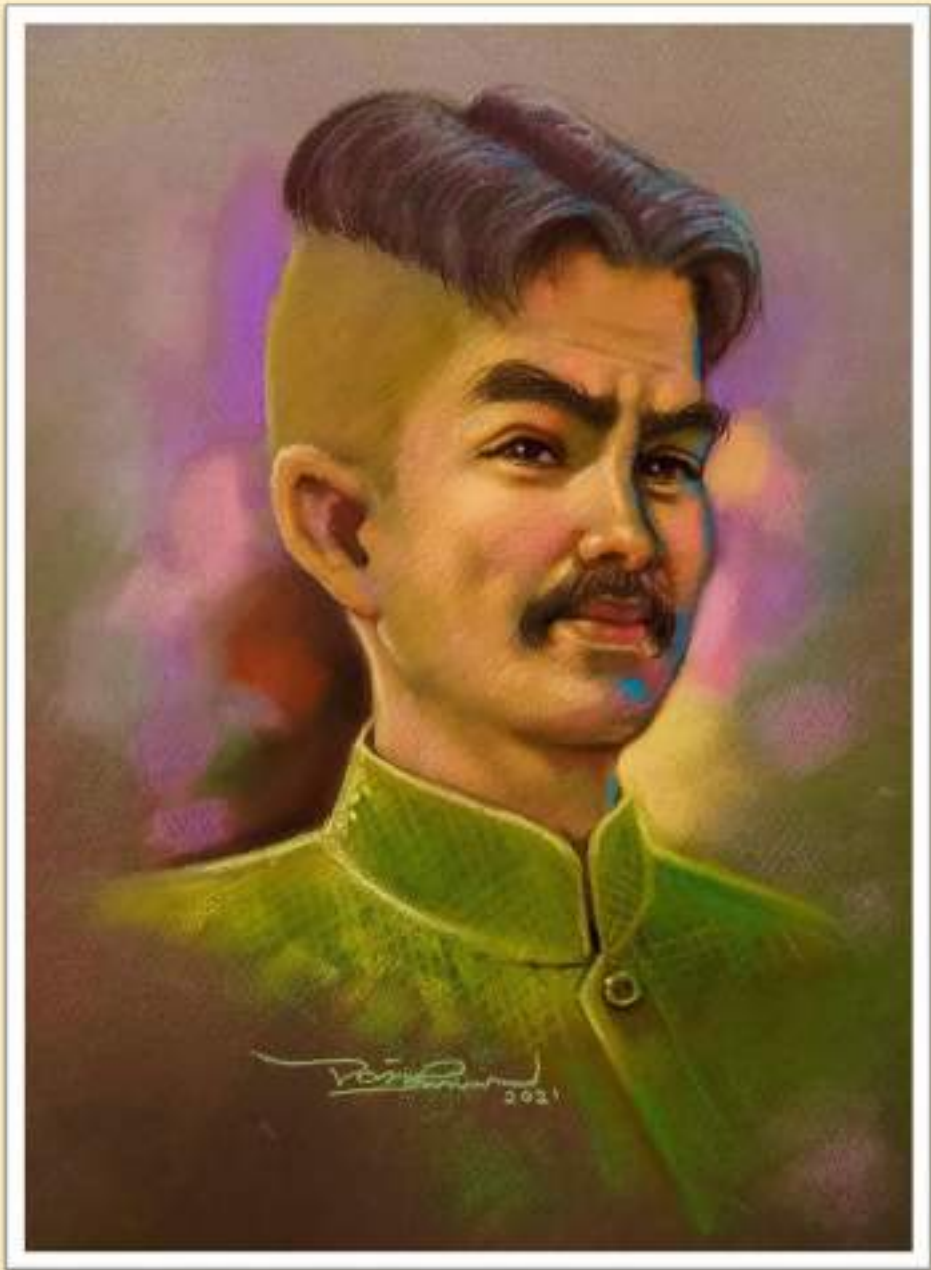
สมเด็จพระเจ้าเสือ เสด็จอยู่ในตำแหน่งที่พระมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล
ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๒๓๑ - ๒๒๔๖ เป็นเวลา ๑๕ ปี เสด็จอยู่ในพระราชสมบัติ พ.ศ. ๒๒๔๖ -
๒๒๕๑ เป็นเวลา ๕ ปี สวรรคตเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๕๑ พระชนมายุ ๔๗ พรรษา (สมเด็จพระสรร
เพชญ์ที่ ๘. ๒๕๖๔. ออนไลน์)

พระบรมรูปพระเจ้าเสือที่วัดโพธิ์ประทับช้างจังหวัดพิจิตร
ที่มา. <https://www.thaipost.net/main/detail/๘๘๑๖>

พระเจ้าเสือเป็นโอรสของสมเด็จพระนารายณ์ จึงนำเค้าหน้า
ของสมเด็จพระนารายณ์ฯ มาเป็นต้นแบบ

ภาพวาดออกหลวงสรศักดิ์หรือพระเจ้าเสือจากจินตนาการ

ประวัติเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน)

เป็นบุตรของเจ้าแม่วัดดุสิต (บัว) ซึ่งเป็นพระนมในสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับหม่อมเจ้าเจ็ดอุทัย เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และเป็นพระนัดดาในสมเด็จพระเอกาทศรถ ท่าน เป็นเอกอัครราชทูตคนสำคัญ และได้เดินทางไปพร้อมกับเชอวาเลีย เดอ โชมองต์ โดยขณะนั้นยังมีบรรดาศักดิ์เป็นออกพระวิสุทธิสุนทร ท่านได้อยู่ประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลา ๖ เดือนท่านจึงกลับสยาม ภายหลังท่านถึงแก่อสัญกรรมในสมัยสมเด็จพระเพทราชา นอกจากนี้ ท่านยังเป็นบิดาของเจ้าพระยาวรวงษาธิราช (ขุนทอง) และเป็นปู่ของพระยาราชันกูล (ทองคำ) ซึ่งเป็นบิดาของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกผู้เป็นพระปฐมวงศ์ของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรี

ออกพระวิสุทธิสุนทร (ปาน) ออกเดินทางไปฝรั่งเศส เมื่อธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ เมื่อ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๒๒๙ และเดินทางกลับเมื่อ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๒๓๐ รวมเดินทางไปกลับอยุธยาฝรั่งเศสทั้งหมด ๑ ปี ๙ เดือน โกษาปานเป็นนักการทูตที่สุขุม ไม่พูดมาก ละเอียดลออในการจดบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นในการเดินทางครั้งนั้น สำหรับการเข้าเฝ้าในครั้งนี้ ได้กระทำหน้าที่เป็นผู้แทนของราชสำนักอยุธยาอย่างถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีการเข้าเฝ้า จนชาวฝรั่งเศสได้กล่าวยกย่องชื่นชมคณะทูตไทย ซึ่งถือว่าการไปเจริญสัมพันธไมตรีครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การเจริญสัมพันธไมตรีของพระวิสุทธิสุนทร (ปาน) และคณะราชทูตในครั้งนั้นได้สร้างชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือในทวีปยุโรป เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่พระเจ้าแผ่นดินทางด้านตะวันออกแต่งตั้งคณะราชทูตไปยังสำนักฝรั่งเศสพระเจ้าหลุยส์ทรงจัดการรับรองคณะราชทูตจากกรุงศรีอยุธยาอย่างสมเกียรติยศ และโปรดให้จัดทำเหรียญที่ระลึก และการเขียนรูปราชทูตไทยเข้าเฝ้า พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ของฝรั่งเศสเป็นที่ระลึกด้วย (มานิจ ชุมสาย. ๒๕๓๑)

เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) เป็นข้าราชการในอาณาจักรอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ เป็นเอกอัครราชทูตคนสำคัญที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๙ เดิมท่านมีนามว่า ปาน เป็นบุตรของเจ้าแม่วัดดุสิต พระนมของสมเด็จพระนารายณ์ฯ พระมหากษัตริย์อยุธยา และเป็นน้องชายของเจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก)

นอกจากนี้เขายังเป็นปู่ของพระยาราชินิกุล (ทองคำ) ซึ่งเป็นบิดาของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระราชบิดาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ต่อมาท่านได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระวิสุทธิสุนทร (ปาน) ในสมัยที่โกษาปานดำรงตำแหน่งเป็นพระวิสุทธิสุนทรได้รับแต่งตั้งให้เป็นทูตออกไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับฝรั่งเศสในสมัยนั้น อาจเป็นเพราะต้องการนำฝรั่งเศสมาคานอำนาจกับฮอลันดาโดยนโยบายเปิดประเทศทำให้การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างมาก และยังทำให้อยุธยาได้รับวิทยาการทันสมัย เช่น การสร้างป้อมปราการและวิทยาการทางดาราศาสตร์ จากฝรั่งเศสด้วย (พงศาวดาร ๒๕๖๒)

บุคลิกและความสามารถ

เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) มีไหวพริบดีรู้จักโต้ตอบได้ถูกเรื่องราวและกาลเทศะ เป็นนักการทูตที่สุขุม ไม่พูดมาก ละเอียดลออในการจดบันทึกสิ่งที่พบเห็นในการเดินทาง ในการเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ คณะทูตอยุธยาได้รับการยกย่องชื่นชมจากชาวฝรั่งเศส เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่พระเจ้าแผ่นดินฝ่ายตะวันออกแต่งทูตไปยังฝรั่งเศส พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงรับรองคณะทูตอย่างสมเกียรติยศ โปรดให้ทำเหรียญที่ระลึกและเขียนรูปเหตุการณ์เอาไว้

พระราชสาสน์พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ กล่าวถึงปานว่า “ราชทูตของพระองค์นี้ รู้ลึกว่าเป็นคนรอบคอบ รู้จักปฏิบัติราชกิจของพระองค์ดีถ้วนดีมาก หากเรามีฉวยโอกาสนี้เพื่อเผยแพร่ความชอบแห่งราชทูตของพระองค์บ้าง ก็จะเป็นการยุติธรรมไป เพราะราชทูตได้ปฏิบัติล้วนถูกใจเราทุกอย่าง โดยแต่น้ำคำที่พูดออกมาที่ไร แต่ละคำ ๆ ก็ดูน่าปลื้มใจ และน่าเชื่อถือทุกคำ” (ปริทัศน์ พิศภูมิวิถี. ๒๕๖๒. ๓๑)

บั้นปลายชีวิต

สิ้นสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ใน พ.ศ. ๒๒๓๑ เมื่อเปลี่ยนแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชาขึ้น พระยาโกษาธิบดี (ปาน) นั้นได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยาโกษาธิบดี ต่อมา ในช่วง พ.ศ. ๒๒๓๙ เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ถูกลงอาญาอยู่บ่อยครั้ง เนื่องด้วยเป็นที่นิยมในหมู่ราษฎร และเป็นคนซื่อสัตย์ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังนั้นเมื่อเห็นว่าสมเด็จพระเพทราชา กระทำการไม่สมควรควรนี้ แต่งตั้งทั้งพระมหาลีและพระชนิษฐาของสมเด็จพระนารายณ์ฯ เป็นพระมหาลีจึงได้ทักท้วงทำให้สมเด็จพระเพทราชาทรงกริ้วเป็นอันมาก เป็นสาเหตุให้ต้องพระราชอาญา ใน พ.ศ. ๒๒๔๒ เขาถูกลงพระราชอาญา ภรรยา อนุภรรยา รวมทั้งบุตรสาวและบุตรชายถูกคุมขัง ทรัพย์สมบัติถูกริบหมด (มานพ ถนอมศรี. ๒๕๓๓)

ภาพออกพระวิสุทธิสุนทร ออกหลวงกัลยาราชไมตรี ออกขุนศรีวิสารวาจา
จากภาพเขียนของฝรั่งเศส (ที่มา.<https://mgronline.com/onlinesection/detail/>)

ออกพระวิสุทธิสุนทร(ปาน)ภาพวาดฝีมือชาวฝรั่งเศส
ที่มา.<https://www.matichonacademy.com/tour->

ภาพออกญาโกษาปาน วาดจากภาพต้นแบบชาวฝรั่งเศส

ประวัติเจ้าพระยาวิชาเยนทร์

คอนสแตนติน ฟอลคอน เป็นนักผจญภัยชาวกรีก ผู้กลายมาเป็นลัทธิหนา ยกในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา นอกจากภาษากรีกแล้ว ฟอลคอนยังสามารถพูดภาษาต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส, ภาษาโปรตุเกส และภาษามลายู

ฟอลคอนเกิดที่แคว้นเซฟาโลเนีย (ประเทศกรีซ) เมื่อ พ.ศ. ๒๑๙๐ โดยมีเชื้อสายของชาวกรีกและเวนิส ฟอลคอนเข้าทำงานให้กับบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษพ.ศ. ๒๒๐๕ ฟอลคอนออกจากบ้าน และเดินเรือสินค้าไปค้าขายยังแดนต่าง ๆ พ.ศ. ๒๒๑๘ เดินทางมายังอยุธยาในฐานะพ่อค้า เนื่องจากฟอลคอนมีความสามารถพิเศษในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างง่ายดาย ฟอลคอนจึงเรียนรู้การใช้ภาษาไทยอย่างคล่องแคล่วในเวลาไม่กี่ปีและเข้ารับราชการในราชสำนักสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในตำแหน่งล่าม นับเป็นชาวตะวันตกคนแรกที่เข้ามารับราชการในสมัยอยุธยา เป็นตัวกลางการค้าระหว่างอยุธยากับฝรั่งเศส ฟอลคอนได้กลายมาเป็นสมุหเสนาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาในเวลาอันรวดเร็ว พ.ศ. ๒๒๒๕ ฟอลคอนแต่งงานกับคตญา มาริ กีมาร์ (ท้าวทองกีบม้า) ซึ่งภายหลัง เป็นผู้ประดิษฐ์ขนมไทยหลายอย่างความใกล้ชิดระหว่างเจ้าพระยาวิชาเยนทร์และสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทำให้เกิดความริษยาขึ้นในหมู่ราชินิกุล ซึ่งส่งผลให้เกิดผลเสียต่อตัวเจ้าพระยาวิชาเยนทร์เองในเวลาต่อมา เมื่อสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระประชวรหนักใกล้สวรรคต ก็มีข่าวลือว่าเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ต้องการชิงองค์รัชทายาทเป็นหุ่นเชิดและเข้ามาเป็นผู้ปกครองกรุงศรีอยุธยาเสียเอง ซึ่งแม้เหตุดังกล่าวจะมีความเป็นไปได้น้อย แต่ก็ยังเป็นข้ออ้างให้พระเพทราชาซึ่งเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ที่ไม่พอใจกับนโยบายต่างประเทศที่ส่งผลให้มีชาวต่างชาติมาอยู่ในกรุงศรีอยุธยามากมาย วางแผนให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จไปประทับที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์ในลพบุรี และสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ได้ไว้ใจมอบอำนาจการสำเร็จราชการแผ่นดินให้พระเพทราชาใน พ.ศ. ๒๒๓๑

พระเพทราชา เมื่อกุมอำนาจการสำเร็จราชการแผ่นดินแล้ว ก็จับกุมเจ้าพระยาวิชาเยนทร์และผู้ติดตามรวมถึงราชินิกุลองค์ต่าง ๆ และนำไปประหารชีวิตในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๓๑ ในวัยเพียง ๔๐ ปี (พระยาวิชาเยนทร์. ๒๕๖๔. ออนไลน์)

*Costantino Paulkon Veneziano-
Dinominato il Sig: Costanzo.*

ภาพพระยาราชเขนทร์หรือคอนสแตนติน ฟอลคอน วาดโดยชาวฝรั่งเศส
ที่มา. <https://th.wikipedia.org/wiki>

ภาพพระยาวิชาเยนทร์ จากต้นแบบภาพของชาวฝรั่งเศส

ประวัติตัวทองกีบม้า

มารีอา กูโยมาร์ เด ปิญญา (Maria Guymar de Pinha) แต่มีกเป็นที่รู้จักในชื่อ มารี กีมาร์ (Maria Guimar) พ.ศ. ๒๒๐๑ หรือ พ.ศ. ๒๒๐๒ - พ.ศ. ๒๒๖๕) ภรรยาของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์เธอมีชื่อเสียงจากการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าห้องเครื่องต้นวิเสทในราชสำนัก ตำแหน่ง "ตัวทองกีบม้า" ว่ากันว่านางได้ประดิษฐ์ขนมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากอาหารโปรตุเกส อาทิ ทองหยิบ, ทองหยอด, ฝอยทอง, ทองม้วน และหม้อแกงจนได้ลัญญาว่าเป็นราชินีแห่งขนมไทย

ตัวทองกีบม้า มีชื่อจริงว่า มารีอา กูโยมาร์ เด ปิญญา เป็นคริสตังเชื้อสายโปรตุเกส, เบนกอล และญี่ปุ่นเป็นธิดาคนโตของฟานิก กูโยมาร์ (Fanik Guyomar) บิดามีเชื้อสายโปรตุเกส, ญี่ปุ่น และเบนกอล ที่อพยพมาจากอาณานิคมโปรตุเกสในเมืองกัวกับมารดาชื่ออูร์ซูลา ยะมะตะ ลูกหลานผู้ลี้ภัยจากการเบียดเบียนศาสนาในญี่ปุ่นจากการเบียดเบียนศาสนาในญี่ปุ่นเมื่อปี พ.ศ. ๒๑๓๕

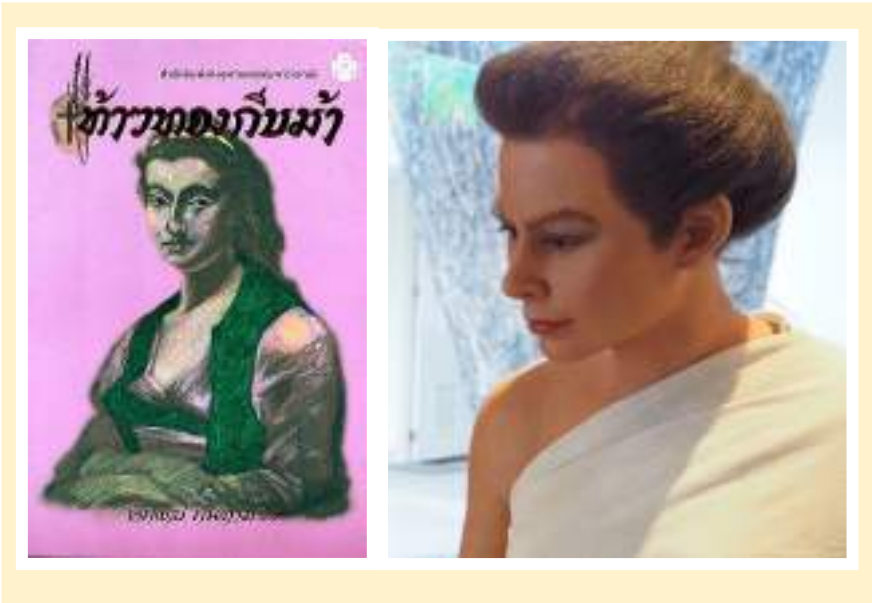
มารีอาได้สมรสกับเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ขุนนางชาวกรีก อันเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขณะนั้นที่นางมีอายุได้ ๑๖ ปี

ตัวทองกีบม้าและเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ มีบุตรด้วยกันสองคนคือ จอร์จ ฟอลคอน (George Phaulkon) กับคอนสแตนติน ฟอลคอน (Constantin Phaulkon) บ้างว่าชื่อควน ฟอลคอน (Juan Phaulkon) แต่ก่อนหน้านั้นฟอลคอนมีบุตรสาวคนหนึ่งที่เกิดกับหญิงชาววังที่ได้รับพระราชทานจากกรมหลวงโยธาเทพเพื่อผูกมัดฟอลคอนไว้กับราชสำนัก หลังสมรสแล้วมารีอาจึงส่งหญิงผู้นั้นไปเมืองพิษณุโลกมารีอา ก็แสดงน้ำใจด้วยนำบุตรของหญิงผู้นั้นมาเลี้ยงเองเป็นอย่างดีนอกจากนี้เธอและสามียังอุปถัมภ์เด็กเข้ารีตกว่า ๑๒๐ คน แต่ชีวิตสมรสของเธอก็ไม่ราบรื่นนัก เหตุก็เพราะความเจ้าชู้ของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ที่นอกใจนางไปมีสัมพันธ์สาวทกับคลารา (Clara) นางทาสชาวจีนในอุปการะของเธอ

แต่ชีวิตที่รุ่งโรจน์ของเธอก็พลันดับวูบลงเมื่อเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ผู้เป็นสามี ถูกตัดสินประหารชีวิตและริบราชบาตรหลังเกิดจลาจลก่อนสิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเพียงไม่กี่วัน แต่โชคร้ายของนางยังไม่หมดเท่านั้น เมื่อหลวงสรศักดิ์ พระโอรสในสมเด็จพระเพทราชา พระเจ้าแผ่นดินใหม่ ได้หลงใหลพิงใจในรูปโฉมของนาง และมีพระประสงค์ที่จะนำนางไปเป็นภริยา มีการส่งคนมาเกลี้ยกล่อมพร้อมคำมั่นน่านับการหวังเอาชะใจนาง เมื่อไม่สมตั้งใจประสงค์ก็แปรเป็นความเกลียดและชู้อาฆาต

ท้าวทองกิบม้าได้เป็นผู้กำกับการชาวเครื่องพนักงาน และสั่งสอนให้ชาวสยามทำของหวานคือขนมทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอด ขนมทองโปร่ง ทองพลุ ขนมฝิง ขนมฝรั่ง ขนมชิง ขนมไข่เต่า ขนมทองม้วน ขนมส้มปั้นนิ ขนมหม้อแกง และสังขยา"ในบันทึกของ ชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาในปี พ.ศ.๒๒๖๒-๒๒๖๗ ได้ให้ข้อมูลว่าหลังสิ้นรัชกาลพระเจ้าเสือ ชีวิตของมาดามฟอลคอนได้กลับมามีชีวิตดีขึ้นโดยลำดับ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงโปรดเกล้าให้มาดามฟอลคอนเข้ามารับราชการฝ่ายใน โดยไว้วางพระราชหฤทัยให้นางดูแลเครื่องเงินเครื่องทองของหลวง และเป็นหัวหน้าเก็บพระภูษาฉลองพระองค์ และมีสตรีในบังคับบัญชากว่า ๒,๐๐๐ คนทั้งนี้ท้าวทองกิบม้าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต คืนเงินสู่ท้องพระคลังปีละครั้งมาก ๆ ทุกปี จนเป็นที่โปรดปรานในองค์พระมหากษัตริย์ รวมทั้งจอร์จ บุตรชายของเธอที่ยังมีชีวิตอยู่ ด้วยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงโปรดไว้ใกล้ชิดพระองค์ ดังปรากฏจากบันทึกของ

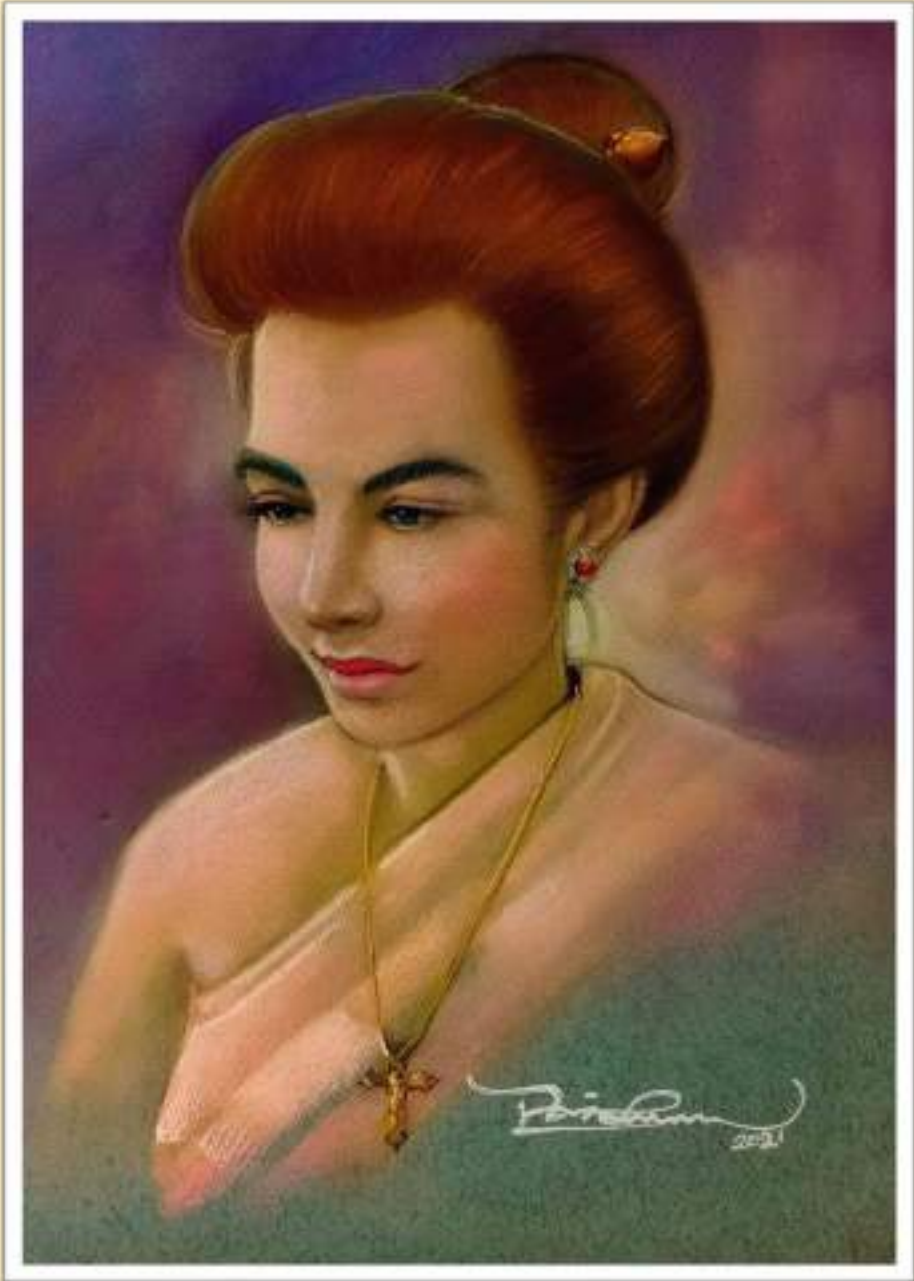
มารี ก็มารี ที่คนไทยรู้จักกันในนาม ท้าวทองกิบม้า จัดเป็นผู้ที่มีอายุยืนยาวมากคนหนึ่ง ในบั้นปลายของชีวิตที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาถึง ๔ รัชกาล ได้แก่ รัชสมเด็จพระนารายณ์มหาราช รัชกาลสมเด็จพระเพทราชา รัชกาลสมเด็จพระเจ้าเสือ และรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ ซึ่งความสุขความสบายได้กลับมาเป็นของเธออีกครั้งหนึ่ง หลังจากต้องต่อสู้กับภัยอันเกิดมาจากการกระทำของสามีที่เธอไม่มีส่วนรับรู้ด้วยเลยเป็นเวลานาน ท้าวทองกิบม้า หรือ มารี ก็มารดี ใช้ชีวิตอย่างสงบสุข และสุขสบายพอควร ช่วงเวลากลางวันเข้าไปทำงานในพระราชวัง เย็นกลับมาบ้านพักในค่ายโปตุเกส อยู่กับลูกหลาน ไปฟังธรรมที่โบสถ์และเยี่ยมญาติพี่น้องในวันที่มีเวลาว่างท้าวทองกิบม้าได้ถึงแก่กรรมใน พ.ศ.๒๒๖๕ สิริอายุรวม ๖๔ ปี (ท้าวทองกิบม้า. ๒๕๖๕. ออนไลน์)

ปกนิตยสารเรื่อง "ท้าวทองกิบม้า" โดยคึกเดช กันตามระ

รูปปั้นหุ่นขี้ผึ้ง ท้าวทองกิบม้า ณ หมู่บ้านญี่ปุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: http://www.thaiideograph.com/๒๐๑๘/๐๔/blog-post_๕.html

ภาพวาดท้าวทองกีบม้า จากต้นแบบหุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

ท้าวทองกีบม้า. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๔ จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/บูปผา> ทิพย์สภาพกุล. (๒๕๔๒).

ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช. ลพบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

ประวัติบุคคลสำคัญในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๔ จาก. <https://www.ryt๙.com/s/prg/>

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (๒๕๖๒, สิงหาคม ๓๑). ๓๓๓ ปี เมื่อโกษาปานไปฝรั่งเศส. มติชน, ๔๒ (๑๕๑๔๗), หน้า ๑๓.

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (๒๕๖๔). **ลำดับเหตุการณ์การปฏิวัติพระนารายณ์.** สืบค้นเมื่อ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๔ จาก. <https://www.silpama๑.com/history/>

พงศ์สวัสดิ์ ชยธวัช. (๒๕๖๒) **เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน).** กรุงเทพฯ: ย้อนรอย

พระยาริไซเยนทร์. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๔ จาก.

<https://th.wikipedia.org/wiki/>

ภูธร ภูมะธน. (๒๕๕๙). เรื่องน่ารู้สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (อ่านพบแล้วเก็บมาฝาก).

ในสัมมนาวิชาการ ๓๕๐ ปี ลพบุรีในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช. ลพบุรี :

สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

มานพ ธนอมศรี. (๒๕๓๓) **เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน).** กรุงเทพฯ: ดันอ้อ

มานิจ ชุมสาย. (๒๕๓๑) **สมเด็จพระนารายณ์มหาราชและโกษาปาน.** กรุงเทพฯ: กทมมคึกษาธิการ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช. (๒๕๖๔) สืบค้นเมื่อ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔ จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/>

สมเด็จพระเพทราชา. (๒๕๖๔). สืบค้นเมื่อ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔ จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/>

สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘. (๒๕๖๔) .). สืบค้นเมื่อ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔ จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/>

จัดพิมพ์เผยแพร่

ที่ปรึกษา

ผศ.จินตนา เวชมี

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผศ.วิไลวรรณ จำพิรุณ

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

อาจารย์เชาวนาท เพ็งสุข

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายธีรสินทร์ กิ่งจำปา

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ผู้ศึกษาค้นคว้า

ผศ.ดร.จตุริช อนุกุล

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ผู้ดำเนินการ

อาจารย์ภาคภูมิ เฉลิมวัฒน์

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

อาจารย์ณฤทธิ ประจงแต่ง

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นางสาวสมดา วินิจำทร

หัวหน้าสำนักงานผู้อำนวยการฯ

นางสาวชุตติมา อิ่มนิรันดร์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

นางสาวณัฐธวัลรัตน์ ดอกไม้งาม

นักวิชาการศึกษา

นายสุชาติ อ่อนสันทัต

ผู้ปฏิบัติงานบริหาร

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมืองลพบุรี จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๓๐๙๖

www.culture.tru.ac.th